

La relació d'escriptors de la RDA amb la STASI ha obert noves ferides a Alemanya

¿Què queda de Christa Wolf?

L'aparició de noves informacions sobre la vinculació de Christa Wolf a la STASI ha estat durament criticada. EL TEMPS publica un article molt dur de *Der Spiegel* sobre aquesta escriptora, una de les més traduïdes al català, que pot aixecar polèmica.

El 21 de gener, l'escriptora Christa Wolf reconeixia que en 1959 havia entrat al servei de la STASI (Seguretat de l'Estat de la RDA). El que no va dir és que durant tres anys, sota el pseudònim que havia triat ella mateixa, "Margarete", havia passat informació de caire polític, i també íntim, sobre els col·legues: el mascaró de proa de la identitat de la RDA, una poruga oportunista. Més tard, també ella va ser espiada per la STASI.

¿Què en queda, encara, de Christa Wolf? Fa més de dos anys, l'estiu del 1990, l'escriptora més famosa de la RDA va sorprendre per primer cop l'opinió pública en entrar en relació amb les intrigues de la STASI. La seva narració *Was bleibt* ("El que en queda") duia un missatge no gaire xifrat: havia estat víctima de control i d'espionatge, malgrat tota la seva celebritat i lleialtat a l'estat.

Però el 21 de gener Christa Wolf, de 63 anys, va fer una segona revelació molt destarotadora. En resum: no sols havia estat víctima, sinó també, molt temps enrere, agent. El *Berliner Zeitung* va "informar" que durant tres anys la STASI l'havia tinguda de "GI" (informador secret) i de col·laboradora no oficial ("IM"), i que li havien donat un sobrenom, del qual ara, naturalment, ja no es recorda. Aquests fets, amb què diu que no va ensepegar fins al maig del 1992, en fer un estudi de les seves actes, l'han agafada "completament desprevinguda".

¿És creïble, això? ¿Per què ha trigat vuit mesos més, doncs, a dir l'amarga veritat?

Aquesta revelació ampliada ha arribat a Berlín per fax, des de Santa Monica (Califòrnia), on l'escriptora viu i treballa d'ençà del setembre passat, becada pel Getty Center. La condició que va posar abans de començar-hi aquesta estada de nou mesos: que la protegissin de la premsa, una reserva que ara caldrà trencar per força.

Amb la seva declaració voluntària, es va anticipar de ben poc al descobriment dels seus antics vincles amb la STASI, perquè ara també s'acaba de fer pública una part de les actes de Christa Wolf, tretes dels arxius oficials. ¿Va ser aquest el motiu que escrigués l'article al diari ("En què penso des de fa uns mesos") o bé, com ella afirma, l'afer entorn del dramaturg Heiner Müller va acabar d'empènyer-la a fer-ho?

Una cosa és clara: el material és contundent, no pas com en el cas de Heiner Müller. Christa Wolf s'enganya a ella mateixa i enganya l'opinió pública quan lleva importància als comprometedors documents i els qualifica de "prim lligall".

Que assegurí que a Halle, on es va traslladar el mateix 1959, només va parlar amb el "col·laborador en cap de la STASI" sobre qüestions de política cultural, i això suposant que "per aquest camí podia fomentar la crítica més eficaçment", és un model de confessió massa tronat i, en tot cas, contradiu clarament els documents.

En 1959, sis dies després de complir 30 anys, Christa Wolf es va inscriure a Berlín al servei de delators. Cert que, més tard, va voler treure a la seva tasca el caire de confabulació, perquè va negar-se a les cites en pisos camuflats; però la seva servitud va ser reconeguda i respectada per la STASI al llarg d'uns bons tres anys.

Segons l'informe de "reclutament", de tres pàgines, el capítol més obscur en la vida d'aquesta autora famosa arreu del món va començar així: "El 24-3-1959, entre les 15:00 i les 18:00 hores, en presència del sots-director de departament, el general Seidel, i del cap de negociat, el general Paroch, i en una habitació no oficial de la Französische Straße n. 12, la investigadora i crítica literària Christa Wolf va ser reclutada com a informadora secreta".

Els dos senyors van presentar-se de seguida, inequívocament, com a "col·laboradors del MfS", fins i tot li'n van ensenyar els carnets. Després van demanar intencio-

nadament per l'escriptor germano-occidental Gert Ledig, amb qui Christa Wolf mantenia un contacte personal: "Ella va informar sobre la seva trobada amb Ledig a la residència d'escriptors del llac Schwielow" i "el va caracteritzar com un home d'idees boïoses que, amb el seu periodisme es convertia, fet i fet, en un enemic de la RDA". També —segons l'acta— "va informar sobre les relacions de Ledig a la RDA".

Els oficials van estar contents que ho expliqués "tot molt bé i detalladament" sobre la persona de Ledig i que les respostes coincidissin amb les fonts de què disposava la STASI, de manera que el MfS van tenir "una impressió positiva sobre la sinceritat de la candidata".

Durant l'entrevista de tres hores, els oficials van buscar afinitats ideològiques amb qui llavors era redactora de la revista *Neue Deutsche Literatur* (NDL) i van trobar-les-hi: van maldir dels escriptors que "no seguien la política cultural del partit i del govern". I Christa Wolf no va trigar a contribuir en la conversa, donant-los-en exemples: "com ara Wolfgang Schreyer i altres".

Veient tan ben predisposada la candidata Wolf, tot seguit van poder "passar a parlar directament" de les condicions del pacte. Li "van preguntar fins a quin punt està disposada, segons les seves possibilitats —que van ser-li esmentades en detall—, a donar suport al MfS". Els dos oficials van anotar: "Va donar-hi l'aprovació sense haver-s'ho de pensar gaire". Val a dir que ella els va demanar que consideressin que, en els seus judicis sobre escriptors, "també es podia equivocar".

Els oficials encara van fer que es comprometés en la "conspiració", a mantenir silenci davant terceres persones sobre aquella col·laboració no oficial. Aleshores Christa Wolf va dubtar respecte al seu marit Gerhard, que era "també un camarada". En el seu matrimoni "encara no hi havia

hagut mai cap secret". Però a la fi va acceptar una variant que els oficials van proposar-li com a concessió: podia explicar que només havia tingut una breu conversa amb el MfS, perquè ni tan sols al marit "no havia de fer cap esment de la seva cooperació".

Als "principis de la conspiració" s'afegia la "necessitat d'un pseudònim", van fer-li saber seguidament els dos homes, i tal com es desprèn de l'acta de la STASI, Christa Wolf va triar ella mateixa l'àlies "Margarete". Gens sorprenent: Margarete és el seu segon nom i, a més a més, un nom usat eminentment en literatura des de Goethe fins a Celan. ¿Li falla la memòria?

Es va prescindir de tot compromís escrit "a causa de la seva mentalitat". Però segons la directriu n. 1/58 de la STASI, en el cas d'intel·lectuals això era ben possible i normal, i no pot servir, doncs, de descàrrec. A la fi, Christa Wolf va fer bescanvi de números de telèfon amb els oficials, i van fixar la propera cita: en un pis camuflat (nom de camuflatge: "Höhe") prop d'on treballava ella, quatre setmanes més tard.

L'oficial responsable Benno Paroch ja havia investigat a fons la "camarada Wolf" abans de l'entrevista. S'havien fet "indagacions concretes al barri de la candidata", havien escorcollat el seu marit Gerhard, havien controlat els seus contactes a l'estranger i també s'havien avaluat "els aspectes caracteriològics" de l'escriptora a través de la confident "Lotti".

La "Lotti" va recomanar amb entusiasme Christa Wolf a l'oficial responsable: "Com a crítica de literatura, actua segons les línies del partit". En "complia correctament" els encàrrecs: "havia parlat en reunions i, amb motiu de les eleccions per al senat del Berlín Occidental, també hi havia repartit fulls volants".

El tinent Paroch encara va poder completar les valoracions a través d'informes de "Herbert", de "Hannes" i de "Hanna". Algunes d'aquestes descripcions, dit de passada, tenien uns paral·lels sorprenents amb aquelles invectives que tant van afec-

tar l'escriptora molt més tard, després del canvi del 1989. L'estiu del 1958, "Hannes" caracteritzava així l'encara poc coneguda investigadora literària en la seva escalada:

"Escrivia crítiques de llibres, el títol dels quals triava sagaçment, especialment aquells llibres que feien parlar en l'opinió pública. És dels qui sempre esperen que diuen els altres, i aleshores hi adequen la seva opinió i esperen sagaçment el moment d'expressar-la. Va entrar com a lectora en cap a l'editorial *Neues Leben*, on no va poder acreditar-se, —probablement perquè un lloc de treball com aquest exigeix

tivament, sempre a redós dels altres..."

En aquell moment, a la STASI l'interessava especialment una cosa: com a informadora secreta era "de gran utilitat per a finalitats operatives, ja que està en situació de donar-nos informacions sobre escriptors en particular que... no abonen la política cultural del nostre partit i govern o que estan sotmesos a tendències burgeses". Tot plegat, la Wolf era "de gran utilitat en l'aparell de la defensa", en "la lluita contra la diversió ideològica en el camp de la literatura". Com que ella s'havia d'ocupar molt de les novetats literàries, estava en situació d'escriure "apreciacions" i informes de "determinades obres d'escriptors, que després pot ampliar a través de converses".

La segona cita amb la "Margarete" va tenir lloc el 22 d'abril del 1959, al vespre. Va tornar a durar tres hores llargues. Christa Wolf va "respondre gustosament les preguntes formulades", que van recaure sobre les persones del seu entorn, de la redacció de la NDL o de l'Associació d'Escriptors: Walter Kaufmann, Manfred Bieler o Walter Gorrish.

Va fer-ne crítiques polítiques i literàries; l'oficial responsable va escriure després l'informe de la trobada: un informe de cinc pàgines. Sobre l'escriptor Manfred Bieler (*Der Mädchenkrieg*, "La guerra de les noies"), l'home de la STASI va assabentar-se a través d'ella "que en 1956 s'havia presentat al Congrés de Joves Artistes de Karl Marx Stadt amb demanades injustificades... i sol relacionar-se amb una gent molt... làbil. Des del

punt de vista de la capacitat literària de Bieler, no el valora gaire... El motiu principal de l'actitud inestable de Bieler, la GI (o sigui, Christa Wolf) considera que està en la gent amb qui tracta, i la GI ha esmentat noms com Kahlau, Gerlach, etc."

Al mateix informe també apareix l'actual secretari general del Pen Club germano-oriental, Walter Kaufmann, de 69 anys, que en 1955 va tornar a la RDA després d'haver-se exiliat a Austràlia. Segons que informa "Margarete" a la STASI, amb

Christa Wolf va estar fortament compromesa amb tasques informatives a favor de la policia secreta de l'Alemanya Oriental.

ARXIU

molta iniciativa i sempre s'ha de córrer un cert risc. Sobretot això darrer és el que sempre esquiva; ella sempre procurarà de recolzar en el judici de camarades coneguts".

Tal com continua jutjant l'informador de la STASI "Hannes", Christa Wolf tenia "molt en compte la seva carrera"; "en cap circumstància no farà res en un terreny no trepitjat per ningú o allà on hagués de combatre contra el parer de gent coneguda. Si de cas, només col·lec-

Un altre cop a la identitat nacional: el cas Heiner Müller/Christa Wolf

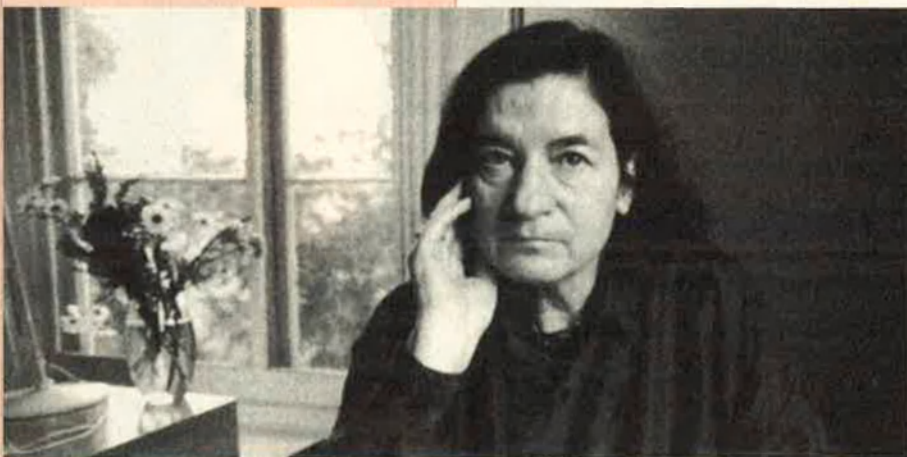
En els darrers dies, la premsa alemanya es fa ressò de diverses acusacions, fonamentades o no, contra dos dels escriptors més importants de la desnonada República Democràtica Alemanya, Heiner Müller i Christa Wolf, i ho fa amb una insistència que seria impròpia tant en altres països com en la mateixa Alemanya Occidental. Heiner Müller és acusat d'haver estat col·laborador de la STASI (policia per a la Seguretat de l'Estat): el dia 10 de gener va ser enviat un fax a totes les seccions de cultura de totes les redaccions de diaris i revistes, signat per un tal Dieter Schulze, que deia que Heiner Müller era "IM" (informador), enregistrat sota les xifres XV 3470/78. Ningú, però, no n'ha mostrat cap prova. Christa Wolf és acusada d'haver estat col·laboradora de la STASI entre el 1959 i el 1962, en aquest cas sembla que hi ha proves suficients.

Però el més sorprenent en aquests dos casos, no és l'acusació, que al capdavant només pot quedar en retret, perquè la participació en els serveis secrets jurídicament no és considerat un delict, sinó la valoració que en fan tant els mitjans de comunicació com la mateixa societat alemanya. Ja sabem que la depuració que viu la societat de la ex-RDA és considerada, fins i tot pels alemanys, més dràstica que la mateixa desnazificació. Inculpen a tothom que va participar d'una manera o d'una altra a la construcció i manteniment del país, i ara sembla que ha tocat el rebre als escriptors. Evidentment, no s'acusa als qui van ser fidels al règim, es va a la recerca d'aquells que van ser qüestionats pel mateix règim, però que representaven la *raison d'être* de la Nació-RDA. I si bé la RDA va néixer amb vocació d'unir-se amb l'Alemanya occidental, tant la *guerra freda* com el mateix sistema interior i l'URSS, van crear unes condicions on l'única sortida que tenia aquell estat per a sobreviure era el convenciment de ser nació. I això que pot semblar contradictori, va ser assumit per una part important de la població.

En aquestes condicions, el paper dels escriptors a la RDA va ser prou diferent al dels seus col·legues de l'est o de l'oest, a ells se'ls tolerava poder dir una sèrie de coses que els altres intel·lectuals (historiadors, economistes, etc.) no podien dir, perquè en un estat socialista l'expressió individual no era considerada, però als escriptors i creadors se'ls deixava dir, perquè

tant l'estat com ells mateixos compartien aquesta voluntat de crear nació. Així, un estat que deia tenir com a base la força de la classe obrera i camperola se servia dels mites intel·lectuals i artístics per a poder refermar-se, d'exemples n'està ple: Bertoldt Brecht, Hans Eisler, Christof Hein, Paul Dessau... Així van crear un culte i una mitologia que per ella mateixa justificava, ja no la voluntat nacional, sinó la mateixa realitat nacional.

També és veritat que una sèrie d'intel·lectuals i artistes de la RFA van fer-se seva la creença que la RDA era irreversible, recordem la gran polseguera que va

Christa Wolf va trigar molt de temps a reconèixer la seva relació amb la STASI.

ARXIU

aixecar Martin Walzer, escriptor i ex-militant del KPD (Partit Comunista d'Alemanya Occidental) a mitjans dels vuitanta, quan va declarar la necessitat de la reunificació alemanya i una gran majoria de l'esquerra intel·lectual, entre ells Günter Grass, van oposar-se rotundament a la idea i van declarar que la RDA ja era en aquelles hores un altre país. També recordem que part important de l'oposició interior (Neues Forum, etc.), després de la caiguda del darrer govern Honecker, no va demanar mai l'annexió del seu país, sinó una confederació de dos estats. Per acabar: la voluntat nacional de l'antiga RDA va ser una realitat i l'Alemanya actual intenta a tot preu d'esborrar-ne qualsevol signe, potser perquè no sap esborrar la diferència econòmica, que és la real, potser perquè, un cop el mur derruït s'ha trobat amb una nació que desconeixia... El fet és que, volent esborrar-la, n'afirma d'alguna manera l'existència. I ara ja som al torn dels escriptors ¿Quins seran els propers en la purga?

Maurici Farré

Kaufmann hi havia hagut "diverses discussions" sobre un manuscrit "que s'havia de publicar a la NDJ, però que es va deixar de banda a causa d'errors en la concepció ideològica". Encara que Kaufmann "reconeixia enterament els arguments del seu interlocutor", al capdavant "Margarete" el deixa per "una persona làbil".

"Margarete" també xerra sobre altres qüestions internes del seu treball a la redacció de la NDJ, per exemple sobre disputes personals.

Per a l'oficial responsable Paroch era important parlar "novament de les regles del servei" i devia assabentar exactament "Margarete" sobre la manera com els serveis secrets es captaven en les trobades, en entrades i sortides de pisos camuflats i

en la redacció d'informes. Paroch anota: "La GI no ha tingut cap pregunta a fer respecte a aquest problema". La seva tasca fins a la propera cita: havia d'escriure'ls valoracions sobre dos escriptors.

En una "curta trobada" a l'aire lliure, prop de la plaça Thälmann, del Berlín Oriental, "Margarete" va lliurar "més materials", entre ells una "relació exacta d'aquells treballs que escrivien, el 1959 i el 1960, escriptors de l'Associació Berlinesa". Fins i tot una carta personal de Karl Heinz Berger, adreçada a ella, va lliurar a l'oficial responsable perquè en fes còpia. Va voler de totes passades que ambdós escrits li fossin "retornats en la cita següent".

A més a més, segons l'acta, Christa Wolf va lliurar en aquesta curta trobada una valoració sobre Walter Kaufmann, escrita a mà, signada amb "Margarete" (el primer dossier sobre Kaufmann, l'havia facilitat oralment).

La cita següent, fixada amb l'oficial responsable berlinès, no va tenir lloc. Christa

A Berlín s'obren noves ferides que vénen del passat. Mirar enrere és difícil.

D. UMBERT

Wolf es va traslladar a Halle. El resum de la STASI sobre la seva tasca a Berlín diu: "havia... complert amb les comeses dictades", per bé que es comprovava en ella "una reserva i una precaució exagerades, motivades per un cert temor intel·lectual". Però això es podia superar a través d'un "entrenament formatiu intens". ¿Primers senyals de distanciament, pots ser?

El 28 de juliol del 1960, més de mig any després de canviar de ciutat, el tinent Alfred Richter, el nou oficial responsable, la va visitar al seu pis de Halle. Richter va trobar-hi una "Margarete" d'esperit "obert". Així i tot, ella va demanar de "no fer la col·laboració d'una manera tan exageradament confabulada". Però van quedar d'acord a mantenir el "silenci sobre les converses i els contactes", i que a partir d'ara es trobarien a casa d'ella.

Aleshores van començar aquelles activitats en què es palesa la gran contradicció entre les actuals autovaloracions de l'escriptora i el testimoni de les actes. Mentre Christa Wolf al·lega que la seva acta d'informadora havia passat a Halle sense que ella ho sabés i considera que les visites del "camarada R. al nostre pis" no tenien cap relació amb "el que havia passat abans a Berlín", dels arxius oficials no es desprèn pas el mateix.

Richter va encarregar a la informadora que observés un escriptor de la regió; a més, "Margarete" havia d'investigar l'actitud de la direcció de l'Associació d'Escriptors en l'acceptació de nous membres. Christa Wolf va rebre un número de telèfon de la dependència administrativa de la STASI, i presumptament va utilitzar-lo.

Durant les trobades següents, Richter va

trobar-la "molt enraonadora i oberta". Contínuament parlaven:

—de valoracions polític-literàries d'aquell escriptor del districte,

—del "tractament de manuscrits",

—de qüestions internes de l'Associació d'Escriptors de Halle,

—del captament d'escriptors en particular,

—d'esdeveniments a la Mitteldeutscher Verlag, per a la qual treballava Christa Wolf.

"Margarete" sempre era puntual i avisava com cal i a temps si havia d'ajornar per força una cita. Continuava "informant francament i extensament", però encara li mancava "la visió" per a "les nostres tasques", segons que anotava el tinent Richter, la tardor del 1960. Algunes de les trobades duraven fins a quatre hores, i l'escriptora permetia que Richter anés taquígrafiant el que li deia.

Per exemple, sobre Heinz Sachs, el segon lector de la Mitteldeutscher Verlag. Sobre ell va explicar moltes coses bones, segons l'acta de la STASI ("representa conseqüentment la política del partit sense restriccions"), però, a més de judicis polítics, també n'exposava de personals ("relació matrimonial tibant", si bé actualment "s'han concedit una treva").

D'ESPIA A ESPIADA

A l'inrevés, el tinent Richter recollia informació sobre Christa Wolf a través d'un informador secret, àlies "Weinert". Segons els documents, hi ha alguns detalls que indiquen que aquell col·lega de la Mitteldeutscher Verlag que Christa Wolf contro-

lava per a la STASI també lliurava de la seva banda informes sobre la Wolf ("molt lligada al partit", "té un judici ideològic segur en el dictamen de manuscrits").

Cap a la primavera del 1962, el tinent Richter va escriure un informe sobre "Margarete": "La informadora és sincera i respon gustosament a totes les preguntes interessants". En aquells moments, el contacte es mantenia amb "trobades personals a intervals de 20-25 dies al pis de la IM". "Margarete" informava sobre "la situació a l'Associació d'Escriptors i a l'editorial".

En 1962, quan Christa Wolf va traslladar-se de Halle a Kleinmachnow, prop de Berlín, un tal "camarada Unrat" va manifestar que la dependència administrativa de Potsdam simplement no estava "interessada" en els serveis de "Margarete". Abans que la STASI tanqués i arxivés la carpeta, hi van afegir com a darrer full una observació de la policia de Kleinmachnow, que diu que "la senyora Wolf és una bona camarada". Havia fet treballs actius al local electoral. Tenia una actitud "agradable i cortesa" al barri. "Els seus fills sempre van vestits pulcrament i tenen una bona educació. Contra Wolf, Christa, no hi ha cap mena de queixa."

Aleshores Christa Wolf ja havia arribat al zenit de la seva popularitat en l'estat i en el partit. Al començament dels anys 60 encara era una autora predilecta dels governants: "Una filla de la RDA", així l'anomenava el *Neues Deutschland*, i el *Nationale Zeitung* va treure una portada sencera amb fotografies de l'escriptora, tan polida. D'acord amb la seva obligació, ella va qualificar l'aixecament del mur, en 1961, de "bona oportunitat". En aquell *Berliner*

La caiguda del mur de Berlín ha provocat l'obertura de processos contra col·laboradors de l'ex-govern comunista de la RDA.

D. UMBERT

Zeitung on ara ha aparegut la seva massa poruga autoinculpació, Christa Wolf hi subratllava, al març del 1962: "Els tres darrers anys... han estat una prova de maduresa i consolidació per a la nostra societat". La prova de la seva pròpia consolidació, l'autora va trigar tres anys més a donar-la. En l'11è Ple del Comitè Central del SED (Partit Unitari Socialista d'Alemanya, RDA) es va permetre una actitud respecte a la política cultural que es desviava massa clarament del coratjós realisme socialista: va sortir en defensa de la subjectivitat en la literatura, cosa severament prohibida en aquells temps, i després, en 1968, va deixar-ho reflectit en el seu llibre llegendari *Nachdenken über Christa T.* ("Reflexions sobre Christa T.").

Quan aquesta novel·la, que la va fer famosa, es va publicar a la RDA després de moltes demores i amb un tiratge mínim, Christa Wolf ja no era candidata al Comitè Central del SED. Qui abans havia estat tan ben vista, va estar molt de temps sense aparèixer en les columnes de la premsa de la RDA. Aleshores sentí el vent en contra. En la correspondència mantinguda aquesta època amb la seva col·lega Brigitte Reimann (que s'editarà el febrer d'enguany amb el títol *Sei begrüsst und lebe*, "Et salud i et desitjo llarga vida") parla molt de pors i d'opressions.

El que Christa Wolf no sabia llavors és que, de confident de la STASI, havia passat a ser objecte del seu control.

En 1968 no solament li seguien els passos, sinó que el seu cas es va convertir en un "procediment operatiu": aquesta era la forma més intensa de la vigilància de la

STASI. Christa Wolf i el seu marit van ser espiats amb el sobrenom d'"ambivalents".

Fins al maig del 1992 el matrimoni no va assabentar-se de les proporcions del cas. "Ens vam veure inclosos dins de 42 toms que tan sols corresponien al període 1968-1980. Les actes dels darrers deu anys sembla que van ser destruïdes", va declarar Christa Wolf. Tota una "xarxa d'informadors secrets" els havia voltats ("ja ho sospitàvem"), però alguns d'ells havien estat els seus amics íntims ("cosa que no ens esperàvem").

Potser és comprensible que l'actuació dels altres alteri la visió dels propis pecats; un sol confident sembla tenir poca importància en relació amb tot un embalum d'activitats difícils de pair. Malgrat tot, no es pot parlar de cap pecat de joventut, Christa Wolf ja tenia 30 anys quan va embolicar-se amb els serveis secrets.

El que no deixa de ser sorprenent és que una oportunista tan ben adaptada i temorega de l'ambient, com ara es demostra que havia estat, es convertís en un símbol de pau i d'esperança, fins i tot de la resistència. Alguna vegada va demostrar públicament la seva fermesa, com ara en 1976, quan van retirar la ciutadania a Wolf Biermann i va afegir-se a altres col·legues per manifestar-s'hi en contra. Més tard van haver-hi molts rumors que Christa Wolf havia esborrat la seva signatura d'aquell manifest, i ella mateixa, en estudiar les seves actes, ha deduït ara que es tractava d'una operació de descrèdit per part de la STASI. Un altre descobriment.

Christa Wolf haurà d'acceptar, tanmateix, el deteriorament de la seva imatge.

No serà gens difícil de creure que ella només volia desenvolupar-se en un "context de més abast", en el qual "la publicació d'aquestes actes també havien de tenir cabuda". Però l'escassa "informació" que ara ha donat per força, no compensarà gaire la seva pèrdua de prestigi.

De Christa Wolf, sobretot, en queda una obra literària reconeguda internacionalment. De llibres com *Kassandra* (1983) o *Storfäll* ("Cas desorientador", 1987) no hi ha hagut mai cap mena de dubte que no es tractava de cap apologia de l'estat de la RDA, i encara menys que fossin d'una "escriptora estatal", com sempre s'afirmava.

Ara, el recel fa que, alguns aspectes de la seva dilatada obra, puguem llegir-los amb uns altres ulls. ¿Aquella repetició de missatges mig amagats, aquella ambigüitat en suspens en uns textos en general tan clars (sovint titllats de confusos i indefinits), queda, tot d'una, aclarida?

L'enigmàtic començament de la narració *Was Bleibt*, que al 1990 va provocar tanta diversitat d'opinions, ara, de sobte, es fa entenedor, fatalment entenedor.

"No s'ha de tenir cap por", hi diu. "Algún dia en parlaré en aquell altre idioma que tinc a l'orella, el que encara no em surt per la boca. Avui, ho sé, seria massa d'hora. ¿Sabré adonar-me, però, de quan és el moment?"

Christa Wolf se n'ha adonat a temps, però li ha anat de ben poc. Ara bé, l'idioma escaient, no l'ha sabut trobar.

©Der Spiegel
Trad.: Carme Gala